

17.02 Σύνθεση

Όταν συνδυάζουμε μια λέξη με μια άλλη λέξη για να φτιάξουμε μια καινούρια λέξη, έχουμε **σύνθεση**.

άγριο + λουλούδι = αγριολούλουδο
ανεβαίνω + κατεβαίνω = ανεβοκατεβαίνω

A' συνθετικό

B' συνθετικό

Σύνθετη λέξη

Στη γλώσσα μας υπάρχουν πολλές σύνθετες λέξεις (σύνθετα). Με βάση τη σημασία τους, τα σύνθετα χωρίζονται σε:

Παρατακτικά σύνθετα: Αυτά σημαίνουν ό,τι και τα συνθετικά τους ενωμένα με τον σύνδεσμο *και*:
ανεβοκατεβαίνω – ανεβαίνω και κατεβαίνω
μαχαιροπίρουνα – μαχαίρια και πιρούνια
κοντόχοντρος – κοντός και χοντρός

Κτητικά σύνθετα: Αυτά σημαίνουν ότι κάποιος έχει κάτι δικό του.
μεγαλόκαρδος – αυτός που έχει μεγάλη καρδιά
μαυρομάτα – αυτή που έχει μαύρα μάτια
γλυκόφωνος – αυτός που έχει γλυκιά φωνή

Προσδιοριστικά σύνθετα: Σε αυτά το πρώτο συνθετικό προσδιορίζει το δεύτερο:
αγριολούλουδο – άγριο λουλούδι
ηλιοβασίλεμα – βασίλεμα του ήλιου
ξαναθυμάμαι – θυμάμαι ξανά

Αντικειμενικά σύνθετα: Σ' αυτά το ένα συνθετικό είναι ρήμα και το άλλο είναι το αντικείμενο του ρήματος αυτού.
θηριοδαμαστής – αυτός που δαμάζει θηρία
ζαχαροπλάστης – αυτός που πλάθει ζαχαρωτά
γλωσσοδέτης – αυτό που δένει τη γλώσσα

Πώς σχηματίζω σύνθετα;

Μπορώ να σχηματίσω σύνθετα λέξεων σχεδόν με τα περισσότερα μέρη του λόγου.

Το Α' συνθετικό μπορεί να είναι:

ουσιαστικό (**ποδό**σφαιρο)
επίθετο (**αγριο**γούρουνο)
αριθμητικό (**πεντά**μορφη)
ρήμα (**ανεβ**οκατεβαίνω)
επίρρημα (**πισω**γυρίζω)

Το Β' συνθετικό μπορεί να είναι:

ουσιαστικό (εξώ**φυλλο**)
επίθετο (βαθυ**γάλανος**)
ρήμα (νομο**θετώ**)
κλιτή μετοχή (κοσμο**γυρισμένος**)

Όταν το Α' συνθετικό είναι κλιτή λέξη, ενώνω τα δύο συνθετικά με το **συνδετικό φωνήεν -ο-**, το οποίο δεν προέρχεται από κανένα από τα δύο συνθετικά.

γυναίκες + παιδιά → γυναικ-**ό**-παιδα

νύχτα + πουλί → νυχτ-**ο**-πούλι

ανάβω + σβήνω → αναβ-**ο**-σβήνω

πικρή + δάφνη → πικρ-**ο**-δάφνη

Μερικές φορές, όμως, το συνδετικό φωνήεν χάνεται.

άγριος + άνθρωπος → αγριάνθρωπος

Μερικές προθέσεις της γλώσσας μας συνδυάζονται με ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα και επιρρήματα, και σχηματίζουν νέες λέξεις :

π.χ. **αντι**πρόεδρος, **κατα**κόκκινος, **συν**υπάρχω, **προ**χτές. Οι λέξεις αυτές άλλοτε μοιάζουν με παράγωγα και άλλοτε με σύνθετα.

Στη γλώσσα μας υπάρχουν και σύνθετα τα οποία μοιάζουν με ολόκληρες ονοματικές φράσεις. Αυτά ονομάζονται **πολυλεκτικά σύνθετα**.

Π.χ. παιδική χαρά, λαϊκή αγορά, τρίτη ηλικία, ζώνη ασφαλείας